

UN APASSIONAT DE L'HAVANERA

CÀSTOR PÉREZ VA DEDICAR LA MAJOR PART DE LA SEVA VIDA A L'ESTUDI DE L'HAVANERA

Des del 1977 Càstor Pérez (Coll de Nargó, Alt Urgell, 1955 – Palafrugell, Baix Empordà, 2010) va ser més que el continuador de la tasca divulgativa i de recopilació documental que havia iniciat Ernest Morató Vigorós (Calella de Palafrugell, 1895 – Palafrugell, 1990). Val a dir que en Càstor era un home bo i un prodigi amb la guitarra, i sempre he pensat que la Fundació Morató no va saber (o voler) aprofitar les seves capacitats innates i els seus coneixements fruit de rigorosos i acurats treballs de recerca, ni apreciar la seva sensibilitat i la seva qualitat musicosocial i cultural.

JOSEP BOFILL I BLANC > TEXT

L'havanera i tota la cultura generada a l'entorn del compàs del dos per quatre no eren només la seva gran passió: van ser la seva companya els seus darrers quaranta anys.

El vessant més conegut d'en Càstor és la seva prolífica carrera artística formant part de diferents projectes musicals a l'entorn de l'havanera. La seva vinculació amb aquest gènere el va agafar de ple en arribar a Palafrugell l'any 1971, en el que va ser el seu pas de la cançó de taverna als escenaris. Feia només cinc anys que, després d'un sopar històric amb motiu de la presentació del llibre *Calella de Palafrugell i les havaneres*, el dia de Tots Sants del 1966, s'havia fonamentat el que a partir de l'any següent convertí la cantada de Calella en el referent musical havanerístic.

Coincidències i similituds amb Frederic Sirés

Càstor Pérez va arribar a Palafrugell el 1971, el mateix any que morí el mestre Frederic Sirés i Puig (Begur, 1898 – Palafrugell 1971), l'autor de *La gavina*. A partir del 1972, agafat de la mà del seu amic de sempre i company musical en el decurs de llargues dècades, Xiqui Ramon, va acompanyar els mítics cantaires Ernest Morató, Pitu Xicoira i Carles Mir, que amb el mestre Sirés havien sigut els fundadors del grup Port Bo. Com a acompanyant musical de les tres veus pioneres de la cantada

Cuba va ser un punt d'inspiració i, a més a més, un lloc vital per als seus treballs de recerca

>> Càstor Pérez en una actuació particular, l'any 1982.

d'havaneres de Calella de Palafrugell, Càstor substituïa Sirés, canviant, això sí, el piano per la guitarra.

Però entre els dos músics no hi va haver només la coincidència circumstancial que l'un substituís l'altre com a

>> *Enric Canada, Xiqui Ramon, Neus Martínez i Càstor, membres de Cubacant, a Tamariu.*

director musical del grup Port Bo fins a l'any 1993, sinó que a través de la perspectiva del temps, després d'haver conegut tots dos excel·lents músics i millors persones, cada vegada els trobo més punts de coincidència i més similituds. Com a persones, perquè mai van tenir un no per a ningú quan se'ls va demanar la seva col·laboració, i perquè ambdós també coincidien en un excés de modèstia i preferien passar desapercebuts, fugint del protagonisme. Com a músics, perquè si bé a Frederic Sirés era un plaer escoltar-lo al piano i ell era una xeixa com a compositor, Càstor Pérez era un prodigi amb la guitarra i també amb els arranjaments musicals. Per a ambdós, Cuba va ser un punt d'inspiració i per a en Càstor, a més a més, un lloc vital per als seus treballs de recerca, que li van permetre establir relacions culturals primordialment amb el Casal Català de l'Havana primer, i després a través del Fòrum Solidari.

Projectes musicals

L'excessiva modèstia de Càstor Pérez va fer que la seva gran qualitat musical, plena de sensibilitat, la seva tasca de recerca i el fons documental que va reunir passessin desapercebuts per al gran públic. El pati de butaques el recorda sobretot perquè des del seu inici amb el grup Port Bo i fins al 1993 va ser un reforç de la corda de baixos, i peça clau en els arranjaments i acompanyament musical. Va obrir una nova etapa (1995-2003) formant duet amb Fonsu Carreras, una proposta interpretativa

El grup Cubacant recuperava d'una banda les havaneres primerenques del segle XIX que van ser fetes per ser cantades per veu de dona, i de l'altra, les havaneres líriques

que va crear escola, i a la qual el 2001 s'hi afegí Lluís Bofill amb la guitarra per enriquir la cobertura instrumental. El 2003 en Càstor va iniciar un altre projecte musical amb Lluís Bofill, Xavier Jonama i Pere Molina: el grup L'Empordanet, una formació d'estructura vocal a tres cordes (tenor, baríton i baix), amb dues guitarres com a únic suport instrumental. Paral·lelament, des de feia dos anys alternava aquest projecte amb un de diferent, que representava la recuperació i alhora una evolució en la manera d'entendre i interpretar l'havanera: Cubacant, format per la veu de Neus Martínez, la percussió d'Enric Canada, i en Càstor acaronant la guitarra i en la direcció musical. Aquest grup recuperava d'una banda les havaneres primerenques del segle XIX que van ser fetes per ser cantades per veu de dona, i de l'altra, les havaneres líriques. En el moment de la mort de Càstor Pérez, a principi de novembre de l'any passat, Cubacant havia ampliat la seva projecció amb una

biografia CÀSTOR PÉREZ, UN APASSIONAT DE L'HAVANERA

J. B. B.

>> Homenatge als tres cantaires fundadors del grup Port Bo.

ARXIU L'EMPORDANET

>> Càstor, Pere Molina, Lluís Bofill i Xavier Jonama, integrants de L'Empordanet, en un descans al País Basc.

ARXIU CUBACANT

>> Cantant per al personal de servei, a la cuina del Casal Català de l'Havana.

segona veu, Xiqui Ramon, i preparava l'enregistrament d'un nou treball discogràfic amb temes de Josep Bastons, primordialment, i Antoni Mas.

La humilitat dels valents cantaires

Per desenvolupar posteriors projectes musicals, Càstor Pérez va fer l'aprenentatge amb el grup Port Bo, aquells cantaires històrics i valents que juntament amb altres com Els Pescadors de l'Escala havien començat a pujar als escenaris a mitjan 1960. Eren uns moments en què la cançó de taverna es precipitava a l'oblit i per això en Càstor, en viure aquell seu inici, va deixar escrit el seu agraïment: «Per sort, la reacció no es va fer esperar, i una colla de corferits per la cultura popular van prendre l'havanera com a estandard per iniciar un procés de recuperació. Mai els agraïrem prou la seva valentia, perquè cal ser agosarat per enfrontar-se a un grup d'ortodoxos endormiscats que s'oposaven a traslladar l'havanera des de la taverna fins a dalt dels escenaris».

El diumenge 5 d'octubre de 1980, en el decurs de l'homenatge a Ernest Morató, Pitu Xicoira i Carles Mir, els pioners cantaires de la Cantada d'Havaneres de Calella de Palafrugell, en un acte que es va portar a terme en sessió matinal al llavors Teatre Victòria (avui Teatre Municipal) de Palafrugell, Càstor Pérez va iniciar, a manera de relleu oficial, una etapa musical brillant que es va enriquir amb els seus treballs de recerca, solidaritat i compromís. A la fotografia de l'homenatge a Morató, Xicoira i Mir, se'l pot veure en plena actuació i com a director del grup. Era la formació que va ser relleu inicial dels fundadors del grup Port Bo: Enric Viggas, Fonsu Carreras, Xiqui Ramon, Fèlix Pérez, Pere Bahí i Càstor Pérez.

A més a més de mamar la manera d'explicar les havaneres al més pur estil de taverna, en Càstor, ja persona emotiva i de gran sensibilitat, va heretar el tarannà de posat senzill, de sacrifici i esforç en el treball de recerca tot buscant l'evolució i/o l'essència de l'havanera. Per això, per la seva manera de ser i de fer, no era gens estrany trobar-lo a la cuina del Casal Català de l'Havana, per exemple, abans

dels concerts que oferia, tocant sol o acompanyat. Era una actuació prèvia sentida, dedicada a unes persones que s'estimava i que sabia que no podrien seguir el concert perquè s'havien d'estar als fogons per preparar el sopar que s'oferia després del concert.

Treballs de recerca, solidaritat i compromís

En Càstor anava i tornava a Cuba amb l'ànim de fer recerca de tot el que tingués a veure amb el món de l'havanera. Es ficava al Museu de Música de l'Havana i s'hi passava la major part de la seva estada a l'illa. Allà hi tenia molt bons contactes i amistats, com ara dues musicòlogues de prestigi prou reconegut: Teresa Linares, escriptora especialitzada en llibres de música i exdirectora del Museu de la Música de la capital cubana, i Zoila Lapique, una erudita en el coneixement de l'art i la cultura en general i de l'havanera en particular.

Amb tot, l'any 1995 Càstor Pérez va afegir una nova forma de treball i relació amb l'Havana. Va ser després d'establir una forta amistat amb Andreu Navarro i Maria Àngels Teruel, que havien acudit a la ciutat amb motiu d'un festival d'havaneres que s'hi fa el mes de novembre de cada any. Va ser quan aquest matrimoni va descobrir el Casal Català de la capital cubana. Llavors el casal estava gairebé enrumat, i es van proposar treballar de valent per posarlo novament en dansa; posteriorment van crear el Fòrum Solidari per donar suport als casals catalans de Cuba i sustentar les seves activitats culturals i cíviqües relacionades amb les tradicions i els costums de Catalunya, aportant-hi tot el material logístic i professional necessari. Aconseguit el repte, calia mantenir el projecte viu i va ser llavors que en Càstor es va apropar a col·laborar-hi de ferm en la línia havanerística, inicialment. I de mica en mica, en anar fent amistat amb la gent del Casal Català de l'Havana, va augmentar la seva implicació, i va engegar un projecte nou i interessant: el racó de l'havanera, amb la idea de recollir el màxim de CD i tot el que tingués a veure amb la música i la cultura de l'havanera. Amb tot, la seva implicació amb

>> Càstor Pérez presentant un seu concert al Casal Català de l'Havana.

el Fòrum Solidari encara es va veure corregida i augmentada l'any 2006, en morir Andreu Navarro i quedar-se la seva esposa Maria Àngels sola al front del Fòrum. Així va ser que en Càstor es va fer càrrec de tot el que feia referència a música i cultura, mentre Maria Àngels Teruel s'ocupava de les tasques de gestió i coordinació de l'entitat. Fins que va morir, Càstor Pérez Diz feia un parell d'estades l'any a l'Havana,

La seva implicació amb el Fòrum Solidari encara es va veure corregida i augmentada l'any 2006, en morir Andreu Navarro i quedar-se la seva esposa Maria Àngels sola al front d'aquesta entitat que vetlla pels casals catalans de Cuba

i procurava que coincidissin amb les jornades culturals d'abril (tradicions i costums) i novembre (conferències, exposicions i cantades d'havaneres). O sigui que va estar al peu del canó fins a l'últim moment, compaginant els treballs de recerca amb la seva col·laboració i contacte permanent amb el Casal Català de l'Havana i el Fòrum Solidari.

En el decurs de quaranta anys, en Càstor va treballar incansablement pel reconeixement de l'havanera: «perquè una melodia tradicional s'assembla a un tros de paper amb un missatge escrit –curt però contundent– guardat en un racó de la carter, i que el temps ens ha fet oblidar, però que guardem molt a prop del cor». Càstor Pérez, un home bo, un prodigi amb la guitarra, un apassionat estudiós de l'havanera.

Josep Bofill i Blanc és periodista.